

Auditcommissie wettelijk verplicht voor organisaties van openbaar belang

Jos de Groot, Assurance

Organisaties van openbaar belang (OOBs) dienen een auditcommissie in te stellen of als alternatief hiervoor de wettelijke toezichtstaken toe te wijzen aan een ander bestuurlijk orgaan. De nieuwe wetsbepaling stelt specifieke eisen aan de taken en de samenstelling van de auditcommissie. In vier specifieke gevallen kan gebruik worden gemaakt van de vrijstelling voor het instellen van een auditcommissie.

1. Inleiding

Organisaties van openbaar belang dienen een auditcommissie (AC) in te stellen voor boekjaren die op of na 1 januari 2008 beginnen. Dit is bepaald in het besluit van 26 juli 2008 tot uitvoering van artikel 41 richtlijn 2006/43/EG en is gepubliceerd in het Staatsblad op 7 augustus 2008. Deze wettelijke verplichting geldt voor ondernemingen en is ontleend aan de Statutory Audit Directive van de EU. De bepaling is recent geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving via een omweg, namelijk de Wta (de Wet toezicht accountantsorganisaties). Maar wat betekent de implementatie van deze bepaling nu eigenlijk voor commissarissen, bestuurders, accountants en adviseurs?

2. Organisatie van openbaar belang: breed begrip

De nieuwe wettelijke eis voor het instellen van een auditcommissie geldt voor OOB's zoals omschreven in artikel 1 van de Wta, tenzij gebruik gemaakt kan worden van een van de vrijstellingen. Dit ongeacht grootte of rechtsvorm (Nederlands recht). Deze wet kent dus een brede reikwijdte: het gaat om alle rechtspersonen die naar Nederlands recht opgericht zijn, en die effecten uitgeven die op een gereguleerde markt verhandelbaar zijn (aandelen en obligaties en ander

Samenstelling auditcommissie

De auditcommissie moet volgens artikel 2 lid 1 zijn samengesteld uit leden van de raad van commissarissen (in het two-tiersysteem), of uit leden van het bestuursorgaan die niet belast zijn met het uitvoerend bestuur (one-tiersysteem).

Ten minste één lid van de auditcommissie is onafhankelijk in de zin van best-practicebepaling III.2.2 van de Nederlandse corporate-governancecode. Ook is voorgeschreven dat er minimaal één financieel expert deel uitmaakt van de auditcommissie (zie hierna).

Samenvatting

De wettelijke verplichting voor OOB's om een auditcommissie in te stellen, bleek vragen op te roepen bij de commissarissen, bestuurders, accountants en adviseurs. Dit artikel geeft een antwoord op de volgende vragen:

- Op welke organisaties (OOB's) is deze verplichting van toepassing?
- Wat zijn de rol, de taken en de samenstelling van de auditcommissie?
- Is er een alternatief voor het instellen van een auditcommissie?
- Wat zijn de vrijstellingsopties voor deze verplichting voor een auditcommissie?

verhandelbaar waardepapier). Ook vallen banken en verzekeringsmaatschappijen met een Wft-vergunning onder de definitie van een OOB. Naar schatting zo'n 1100 OOB's in Nederland.

De definitie van OOB is ruimer dan de definitie van beursondernemingen die gehanteerd wordt in de Nederlandse corporate-governancecode (Code Tabaksblat). De Code Tabaksblat is namelijk alleen van toepassing op Nederlandse nv's met beursgenoteerde aandelen of certificaten van aandelen.

Overigens bepaalt principe III.5 van de Code Tabaksblat dat een auditcommissie ingesteld moet worden wanneer de raad van commissarissen meer dan vier personen omvat. Indien de raad van commissarissen maximaal vier personen omvat, dan kan de raad van commissarissen als geheel de taken van een controlecommissie vervullen. De nieuwe wettelijke vereiste voor het instellen van een auditcommissie kent zo'n koppeling aan de omvang van de raad van commissarissen niet. De ondernemingen waarop de Code Tabaksblat van toepassing is en die geen afzonderlijke auditcommissie hebben ingesteld op grond van omvang, en die de toezichtstaken hebben belegd bij de raad van commissarissen, moeten deze keuze, inclusief de samenstelling van de raad van commissarissen,

uiteenzetten in het jaarverslag. Dit is een nieuwe transparantievereiste (zie ook hierna onder 'Alternatief voor de auditcommissie').

3. Taken van de auditcommissie

De taken die de auditcommissie moet vervullen, zijn niet afzonderlijk gedefinieerd in de wet maar gedefinieerd in termen van best practices en principes zoals opgenomen in de Code Tabaksblat. Zo is voorgeschreven dat de best-practicebepalingen III.5.4, onderdeel a, b, c en f en III.5.7, en de principes V.2 en V.4 van de Nederlandse corporate-governancecode nageleefd dienen te worden. In het kader is opgenomen wat dit concreet betekent.

Niet alle toezichtstaken die in best practice III.5.4 benoemd zijn, worden in de wet genoemd waarin de verplichting voor auditcommissie wordt geregeld. Er worden toezichtstaken in best practice III.5.4 (lid d, e, g en h) genoemd die wel voor ondernemingen gelden die onder de Code Tabaksblat vallen, maar die buiten het nieuwe wettelijk kader van de toezichtstaken van de auditcommissie vallen. Deze zijn:

- de rol en het functioneren van de

interneaccountantsdienst;

- het beleid van de vennootschap met betrekking tot taxplanning;
- de financiering van de vennootschap; en
- de toepassingen van de informatie- en communicatietechnologie (ict).

Doordat de taken van de auditcommissie in de wet in termen van de corporate-governancecodebepalingen benoemd zijn, kan er voor deze specifieke taken geen sprake meer zijn voor de 'leg uit'-optie (explain) zoals de Code Tabaksblat die biedt. Verwacht mag worden dat in de aanpassing van de Code Tabaksblat – die naar verwachting begin 2009 zal verschijnen – rekening gehouden zal worden met de effecten van de implementatie van de EU-Richtlijnen in de Nederlandse wetgeving.

4. Alternatief: taken beleggen bij een ander bevoegd orgaan

Ondernemingen die geen auditcommissie hebben, kunnen de taken van de auditcommissie beleggen bij een ander orgaan (doorgaans de raad van commissarissen in een

Taken van de auditcommissie

- De toezichtstaken van de auditcommissie betreffen:
 - (III.5.4.a) de werking van de internerisicobeheersings- en controlesystemen, waaronder het toezicht op de naleving van de relevante wet- en regelgeving en het toezicht op de werking van gedragscodes;
 - (III.5.4.b) de financiële-informatieverschaffing door de vennootschap (keuze van verslaggevinggrondslagen, toepassing en beoordeling van effecten van nieuwe regels, inzicht in de behandeling van 'schattingsposten' in de jaarrekening, prognoses, werk van in- en externe accountants ter zake, enzovoort);
 - (III.5.4.c) de naleving van aanbevelingen en opvolging van opmerkingen van in- en externe accountants; en
 - (III.5.4.f) de relatie met de externe accountant, waaronder in het bijzonder zijn onafhankelijkheid, de bezoldiging en eventuele niet-controlewerkzaamheden voor de vennootschap.
- (III.5.7) Van de auditcommissie maakt ten minste één financieel expert in de zin van best-practicebepaling III.3.2 deel uit. Dit houdt in dat deze persoon relevante kennis en ervaring heeft opgedaan op financieel-administratief terrein of accountingterrein bij beursgenoteerde vennootschappen of bij andere grote rechtspersonen.
- (V.2) Principe ter zake van de rol, benoeming, beloning en beoordeling van het functioneren van de externe accountant:
 - De externe accountant wordt benoemd door de algemene vergadering van aandeelhouders. De raad van commissarissen doet daartoe een voordracht, waarbij zowel de auditcommissie als het bestuur advies uitbrengt aan de raad van commissarissen.
 - De bezoldiging van en de opdrachtverlening tot het uitvoeren van niet-controlewerkzaamheden door de externe accountant wordt goedgekeurd door de raad van commissarissen op voorstel van de auditcommissie en na overleg met het bestuur.
- (V.4) Principe ter zake van de relatie en communicatie van de externe accountant met de organen van de vennootschap:
 - De externe accountant woont in ieder geval de vergadering van de raad van commissarissen bij waarin over de vaststelling of goedkeuring van de jaarrekening wordt besloten.
 - De externe accountant rapporteert zijn bevindingen betreffende het onderzoek van de jaarrekening aan het bestuur en de raad van commissarissen.

two-tiersysteem). Als gebruik wordt gemaakt van dit alternatief, dan bestaan de vier wettelijke toezichtstaken van de auditcommissie uit:

- het monitoren van het financiële-verslaggevingproces;
- het monitoren van de doeltreffendheid van het internebeheersingssysteem, het eventuele interne auditsysteem en het risicomanagementsysteem van de vennootschap;
- het monitoren van de wettelijke controle van de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening;
- het beoordelen en monitoren van de onafhankelijkheid van de externe accountant of het accountantskantoor, waarbij vooral wordt gelet op de verlening van neven-diensten aan de gecontroleerde entiteit.

Tevens is voorgeschreven dat ten minste één lid van het orgaan onafhankelijk is in de zin van best practice III.2.2 van de Code Tabaksblat.

Deze vier specifieke wettelijke toezichtstaken zijn in tegenstelling tot de hoofdbepaling waarin de taken van de auditcommissie zijn gedefinieerd, niet gedefinieerd in termen van relevante best-practicebepalingen uit de Code Tabaksblat. Die referentie is er wel voor de eis van onafhankelijkheid van een van de leden.

Transparantie in jaarverslag over keuze alternatief orgaan voor auditcommissie

Wanneer de organisatie de auditcommissietaken bij een ander orgaan belegt, moet de organisatie dit in het jaarverslag opgeven, en daarbij uiteenzetten hoe de samenstelling van de auditcommissie is. De wetgever verwacht dat van de naar schatting 1100 OOB's circa 800 OOB's hun jaarverslag zullen moeten aanvullen.

5. Vrijstellingen zijn mogelijk voor vier categorieën van OOB's

De wet voorziet in vier vrijstellingen voor de verplichting tot het instellen van een auditcommissie. Het betreft vrijstellingsopties – onder specifieke voorwaarden – voor:

- een dochtermaatschappij wiens moeder al een auditcommissie heeft;
- een bank die valt onder artikel 3:111, eerste lid Wft;
- een instelling voor collectieve belegging in effecten (icbe's);
- entiteit voor securisatiedoelinden (artikel 1 van het Besluit prudentiële regels Wft).

Een van de belangrijkste vrijstellingen heeft betrekking op de dochtermaatschappij waarbij de moeder van de groep ook al een auditcommissie heeft. Een onderneming kan gebruikmaken van de vrijstelling indien de auditcommissie van de moeder is samengesteld uit leden van de raad van commissarissen (in geval van een two-tiersysteem) en minstens één lid onafhankelijk is zoals bedoeld in de Code Tabaksblat (best-practicebepaling III.2.2). Tevens dient de auditcommissie de eerder genoemde vier wettelijke

taken van een auditcommissie uit te voeren en best-practicebepaling III.5.7 na te leven, evenals de principes V.2 en V.4 zoals bedoeld in de Code Tabaksblat.

Ook OOB's die uitsluitend entiteiten voor securisatiedoelinden zijn zoals benoemd in artikel 1 van het Besluit prudentiële regels hoeven geen auditcommissie in te stellen of een ander orgaan aan te wijzen. Deze entiteiten mogen geen kredietinstellingen zijn en ze mogen uitsluitend de volgende zakelijke activiteit hebben: het uitgeven van door activa gedekte waardepapieren. De gronden voor het niet instellen van een auditcommissie of een orgaan aanwijzen in de zin van artikel 2, derde lid moeten in dit specifieke geval volgens de Memorie van toelichting van het ministerie van Financiën voor het publiek uiteen worden gezet. Dit kan bijvoorbeeld in een landelijk dagblad of op de website van de onderneming.

Ten derde vallen onder de vrijstelling zogenoemde instellingen voor collectieve belegging in effecten. Dit zijn beleggingsinstellingen als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet op het financieel toezicht die is opgenomen in het register als bedoeld in artikel 1:107 van de Wft.

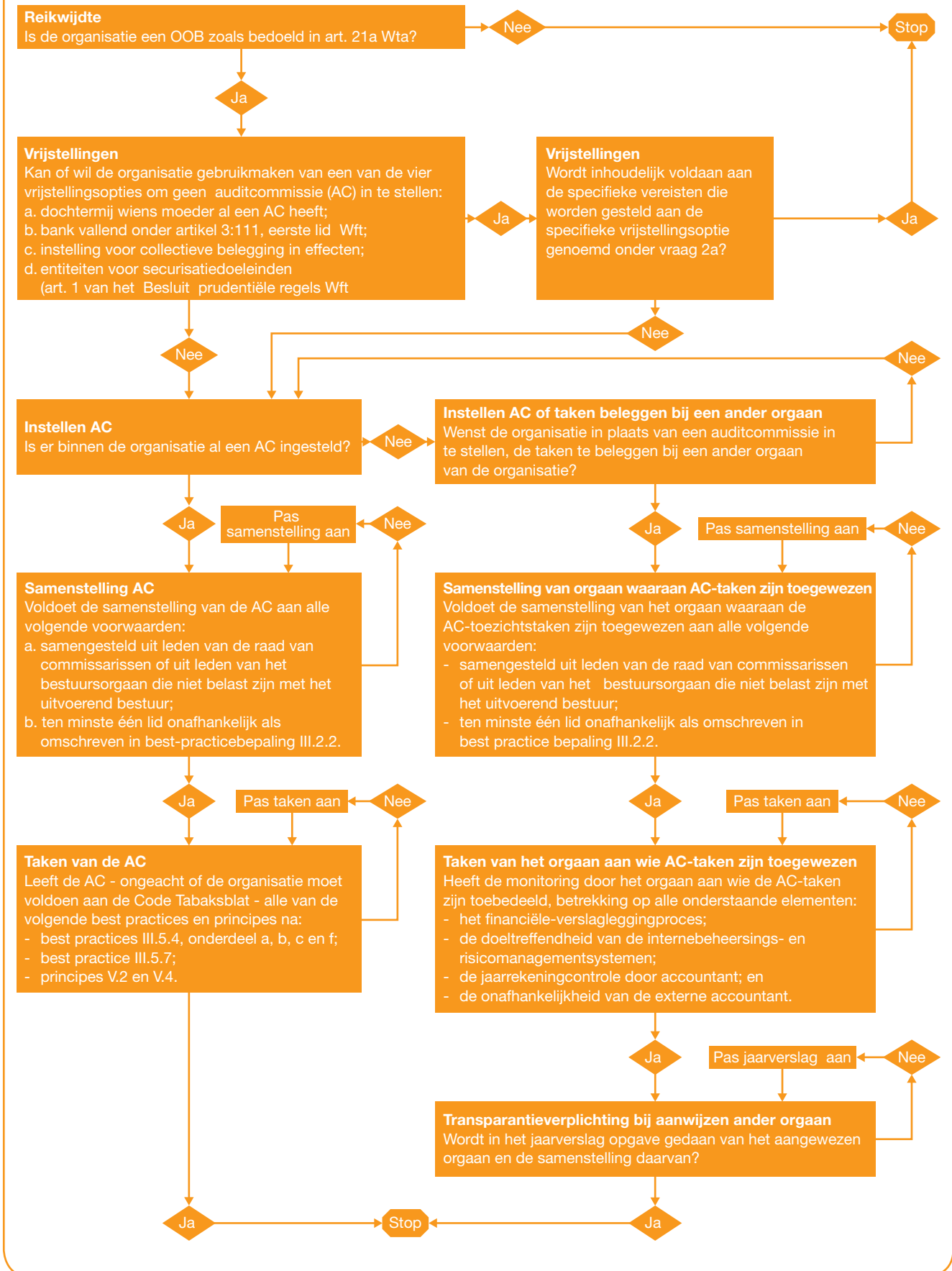
Tot slot kunnen banken die onderdeel zijn van een groep als bedoeld in artikel 3:111, eerste lid, Wft, onder specifieke voorwaarden, ook opteren voor een vrijstelling. Deze optie voorkomt dat elke bank binnen de groep banken die is aangesloten bij een centrale kredietinstelling, een auditcommissie moet instellen. In de Memorie van toelichting worden de individuele Rabobanken genoemd als voorbeeld van banken die zouden kunnen vallen onder deze vrijstelling.

6. Invoering in Nederlandse wetgeving via de Wta: een omweg

De nieuwe eis voor de auditcommissie hangt samen met de implementatie van een onderdeel van de Statutory Audit Directive van de EU in de Nederlandse wetgeving. Weliswaar geldt de nieuwe verplichting voor ondernemingen, maar toch is deze wettelijke vereiste ingevoerd via de Wta, de wet die het toezicht op het accountantsberoep regelt.

Door toch de weg van de Wta te kiezen, zou onbedoeld de indruk kunnen ontstaan dat de verplichtingen voor de auditcommissie vooral gericht zouden zijn op het toezicht op de accountants. Die toezichtstaken zijn echter veel ruimer, want er gelden ook andere wettelijke taken voor de auditcommissie. Het was dan ook logischer geweest indien de implementatie van dit deel van deze EU-Richtlijn niet via de Wta maar via een andere route in Nederlandse wet geïmplementeerd zou zijn. Figuur 1 is een checklist voor het bepalen wat de effecten zijn van de nieuwe vereisten.

Figuur 1 – Checklist wettelijke verplichting auditcommissie

7. Afsluiting

Herstel van vertrouwen in de financiële verslaglegging door meer en beter, helder toezicht. Dat is de achtergrond van de nieuwe wettelijke verplichting – ontleend aan EU Statutory Audit Directive – tot het instellen van een auditcommissie voor OOB's. De wet raakt een groot aantal ondernemingen met ingang van boekjaar 2008, waarschijnlijk zo'n 1100 OOB's in Nederland.

De verplichting tot het instellen van een auditcommissie is van toepassing op ondernemingen. De keuze van de wetgever om deze verplichting in de Nederlandse wetgeving toch te introduceren via de route van de Wta is bijzonder te noemen. Onbedoeld kan zo de indruk gewekt worden dat het toezicht door de auditcommissie vooral gericht is op het toezicht op de externe accountant. Niets is minder waar, zo blijkt uit de taakomschrijving van de auditcommissie of het andere bevoegd orgaan waaraan de toezichtstaken kunnen worden toegewezen. Immers, het toezicht van de auditcommissie heeft in de eerste plaats betrekking op het monitoren van het financiële-verslaggevingproces binnen de onderneming, en ten tweede op het monitoren van de doeltreffendheid van het internebeheersingssysteem, het eventuele interne-auditsysteem en het risicomanagementsysteem van de vennootschap.

De andere twee toezichtstaken raken wel de rol van de accountant; namelijk het monitoren van de wettelijke controle van de jaarrekening en de geconsolideerde jaarrekening, en het beoordelen en monitoren van de onafhankelijkheid van de externe accountant of het accountantskantoor, waarbij vooral wordt gelet op de verlening van nevendiensten aan de gecontroleerde entiteit.

Opvallend is dat in de wet de uitwerking van de taken van de auditcommissie, de samenstelling en de onafhankelijkheid gedefinieerd zijn in termen van een aantal best practices en principes uit de Nederlandse corporate-governancecode uit 2004. Die specifieke best-practicebepalingen en principes zijn ook van toepassing op OOB's die niet vallen onder de Code Tabaksblat. Overigens dekken de wettelijke toezichtstaken weer niet alle relevante best-practicebepalingen zoals die in de Code Tabaksblat gelden voor auditcommissies.

Indien gebruik wordt gemaakt van de optie om geen auditcommissie in te stellen, maar de taken te beleggen bij een ander orgaan van de organisatie, zijn de vier wettelijke toezichtstaken net weer wat anders geformuleerd dan wanneer er wel een auditcommissie zou zijn ingesteld.

Om onnodige administratieve lasten te voorkomen, is tevens voorzien in vier specifiek benoemde vrijstellingen om geen auditcommissie in te stellen. Aan die vrijstellingen zijn specifieke voorwaarden verbonden. De verwachting is gerechtvaardigd dat vooral gebruik gemaakt zal gaan worden van de vrijstelling door dochtervennootschappen waarvan de moeder al een auditcommissie heeft die voldoet aan de eisen in de vrijstellingsbepaling. Ook ondernemingen die uitsluitend voor securisatiedoeleinden zijn opgericht zoals gedefinieerd in de Wft, kunnen gebruikmaken van de vrijstelling, evenals instellingen voor collectieve belegging in effecten en specifieke bankinstellingen die deel uitmaken van een grotere groep.